

Doktora Yeterlik Sınavı
Elektrodinamik

1. Statik bir yük dağılımının yarattığı elektrik alanı şu şekilde veriliyor : $\hat{E} = C \frac{e^{-br}}{r^2} \hat{r}$
 Burada C ve b verilmiş belli sabitlerdir.
  - a) Bu yük dağılımı nedir ? Grafiğini çiziniz.
  - b) Toplam yük ne kadardır ?
2. b yarıçaplı iletken bir kürenin üzerinde Q elektrik yükü vardır.
  - a) Bu sistemin sığası nedir ?
  - b) Küre merkezinden r kadar uzaktaki elektrik alan şiddeti nedir ?
  - c) Alanda depolanmış toplam enerji ne kadardır ?
  - d) Q yükünü sonsuzdan küre yüzeyine getirebilmek için yapılan iş ne kadardır ?
  - e) Yarıçapları a ve b olan ($a < b$) eşmerkezli iki iletken küre arasında V elektrik potansiyeli uygulanıyor. a ne olmalıdır ki iç kürenin üzerindeki elektrik alan şiddeti minimum olsun ?
3. R yarıçaplı ve dielektrik maddeden yapılmış bir kürenin dışında, $r = b$ 'de, noktasal bir Q yükü bulunmaktadır ? Bu yüke etkiyen kuvveti ve küre dışındaki bölgede elektrik alanını hesaplayınız.
4. xy düzleminde bulunan a yarıçaplı bir çemberin üzerinde Q yükü düzgün olarak dağılmıştır. Çemberin merkezinden geçen ve ona dik olan eksen z olsun.
  - a) z eksenindeki herhangi bir noktada potansiyeli ve elektrik alanını bulunuz.
  - b) z eksenindeki herhangi bir (r, θ) noktasında potansiyeli bulunuz.
5. q yüklü bir parçacık sonsuz uzunluktaki bir tele paralel olarak v hızıyla hareket etmektedir. Telin üzerinde λ çizgisel yük yoğunluğu vardır ve telin içinden I akımı geçmektedir. q yükünün hareketi sırasında tele paralel kalabilmesi için hızı ne olmalıdır.
6. a) Aşağıda verilen skaler ve vektör potansiyellere karşı gelen elektrik ve manyetik alanları ile yük ve akım dağılımlarını bulunuz.

$$\Phi(\vec{r}, t) = 0 ; \vec{A}(\vec{r}, t) = \frac{-1}{4\pi\epsilon_0} \frac{qt}{r^2} \hat{r}$$

- b) Ayar fonksiyonu olarak $\lambda = -(1/4\pi\epsilon_0)(qt/r)$ alınırsa yukarıdaki potansiyeller ve alanlar ne şekilde dönüşür ? Sonucu yorumlayınız.

FZM507 Uyg. Kuantum Mek. – I

S. 1- Yarıçapsal momentum işlemcisi $p_r = \frac{\hbar}{i} \frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} r$ ile verildiğine göre a) Hidrojen atomu bağlı durum

fonsiyonu $\psi_{100}(r, \theta, \varphi) = \frac{1}{\sqrt{\pi}} \frac{1}{a_0^{3/2}} e^{-r/a_0}$ için p_r nin beklenen değerini hesaplayınız. b) r

konum işlemcisinin beklenen değerini hesaplayınız. Not: $\int x^n e^{ax} dx = \frac{x^n e^{ax}}{a} - \frac{n}{a} \int x^{n-1} e^{ax} dx$

S. 2- Bir boyutta $-\pi \leq x \leq \pi$ konum uzayında $V(x) = a \cdot \theta(x)$ potansiyel fonksiyonu veriliyor, a sabit,

$\theta(x)$ basamak fonksiyonudur. a) Momentum işlemcisi p_x in konum uzayında ifadesi nedir? b)

$[V(x), p_x]$ komütatörünü daha açık bir şekilde ifade ediniz. c) $\psi_n(x) = |n\rangle = A \cdot \sin(nx + \alpha)$

ise, $\langle n|[V(x), p_x]|n\rangle$ matris elemanının değerini hesaplayınız. d) $\psi_n(x)$ i normalize ediniz.

S. 3- Bir boyutta ve $\hbar = m = 1$ birimlerinde, λ pozitif olmak üzere

$$-\frac{1}{2}\psi''(x) - \lambda\delta(x)\psi(x) = E\psi(x) \quad , \quad -\infty < x < \infty \quad (1)$$

Schrödinger denklemi veriliyor. a) $\psi_0(x) = \sqrt{\lambda} e^{-\lambda|x|}$ in özfonksiyon olduğunu doğrulayınız.

b) Verilen $\psi_0(x)$ a ait E_0 özdeğerini bulunuz. c) $\psi_0(x)$ in normalize olduğunu gösteriniz.

d) Denklem (1) deki $\psi(x)$ in $x = 0$ komşuluğundaki türevi $\psi(x)'$ ne gibi bir koşul sağlar?

FZM508 Uyg. Kuantum Mek. – II

S. 1- Küresel dalga fonksiyonu $\psi(r) = \frac{A}{r} e^{ikr}$ veriliyor, burada A , k sabittir. A) akım

yoğunluğunu bulunuz. b) Üst yarım küreden çıkan toplam akımı nasıl hesapladığınızı hesabın

ayrıntısını vererek gösteriniz. Not: Yarıçapsal momentum işlemcisi $p_r = \frac{\hbar}{i} \frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} r$ dir.

S. 2- Üç boyutta ve $\hbar = 2m = 1$ birimlerinde küresel simetrik dalga fonksiyonu $\psi(r) = \frac{U(r)}{r}$ ifade-

sini $-\frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} \left(r^2 \frac{\partial \psi}{\partial r} \right) + \frac{C}{r^2} \psi = E\psi$ denkleminde yerine koyduğumuzda a) $U(r)$ nin sağlaması

gereken denklemi bulunuz, C pozitif bir sabittir. b) $E = 0$ için $U(r)$ denkleminde çözümü

$U(r) = ar^l$ şeklinde aradığımızda C nindeğeri l cinsinden ne olur?

S. 3- Bir ortamdaki elektromanyetik alanın $\mathbf{E}(\mathbf{r}, t)$ elektrik alanı a) Yalnızca $\mathbf{A}(\mathbf{r}, t)$ gibi bir vektör

potansiyelinden elde edilebiliyorsa elektron-alan etkileşme Hamiltoniyeni H_1 nedir? b) Elektrik

alan yalnızca $\phi(\mathbf{r}, t)$ gibi bir skaler potansiyelden türetilabiliyorsa H_1 nedir?

FZM535 Mühendislik Matematiği – I

S.1- x,y düzleminde $0 \leq x \leq a$, $0 \leq y \leq b$ ile tanımlanan dikdörtgen bölge içinde

$$\mathcal{L}u(x, y) = \left(\frac{\partial^2}{\partial x^2} + \frac{\partial^2}{\partial y^2} \right) u(x, y) = xy \quad (1)$$

denklemini çözülmek isteniyor. Sınır koşulları bütün kenarlar üzerinde $u=0$ olarak verilmiştir.

a) Bu denklemin çözümü için tanımlanan G Green fonksiyonu nasıl bir denklem sağlar? G yardımıyla $u(x, y)$ çözümü nasıl ifade edilebilir? b) G yi $\mathcal{L}$ nin özfonksiyonları cinsinden

açılım şeklinde yazınız, b) $u(x, y)$ yi hesaplayınız. Not: $\int x \sin Ax. dx = \frac{\sin Ax}{A^2} - \frac{x \cos Ax}{A}$

S.2- $H(x)$ basamak (Heaviside) fonksiyonu olmak üzere, a) $f(x) = H(x+1) - H(x - 1)$ şeklinde

tanımlanan $f(x)$ in grafiğini çizimle gösteriniz, b) $f(x)$ in Fourier dönüşümünü hesaplayınız,

c) bulduğunuz Fourier dönüşümünü kullanarak $\int_{-\infty}^{\infty} |f(x)|^2 dx = \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} |F(k)|^2 dk$ Parseval

bağıntısını doğrulayınız. Not: $I = \int_0^{\infty} \frac{\sin^2 x}{x^2} dx = \frac{\pi}{2}$ dir, $F(k)$ yi bulamadıysanız Parseval

eşitliğinin genel ispatını kendi bildiğiniz yoldan yapmaya çalışınız.

S.3- Üç boyutlu sonsuz ortamda

$$\nabla^2 u(\mathbf{r}) = \delta(\mathbf{r}) \quad (1)$$

denklemini veriliyor. a) Bildiğiniz herhangi bir yöntemi uygulayarak denklemin özel çözümünü

bulunuz. b) Denklemin sağındaki $\delta(\mathbf{r})$ teriminin x, y, z cinsinden yazımını veriniz.

FZM536 Mühendislik Matematiği – II

S.1- Verilen (1) denklemini için $C_1(x) = \int_0^x B_1(y) \psi(y) dy$, $C_2(x) = \int_0^x B_2(y) \psi(y) dy$ tanımlanıyor.

$$\psi(x) = g(x) + \lambda \int_0^x [A_1(x)B_1(y) + A_2(x)B_2(y)] \psi(y) dy \quad (1)$$

Bu iki değişkenin türevleri arasındaki bağıntıyı bulunuz.

S.2- Aşağıdaki integral denklem Fourier dönüşümü yöntemi ile çözülmek isteniyor,

$$\phi(x) = 1 + \frac{1}{2} \int_{-\infty}^{\infty} e^{-(x-y)^2} \phi(y) dy \quad -\infty \leq x \leq \infty \quad (1)$$

ve bu amaçla gerekirse kullanılmak üzere şu bağıntı veriliyor,

$$\int_{-\infty}^{\infty} e^{-z^2} e^{-ikz} dz = e^{-k^2/4} \int_{-\infty}^{\infty} e^{-[z+i\frac{k}{2}]^2} dz = e^{-k^2/4} \int_{-\infty+i\frac{k}{2}}^{\infty+i\frac{k}{2}} e^{-t^2} dt = \sqrt{\pi} e^{-k^2/4} \quad (2)$$

İntegral denklemin çözümünü bulunuz.

S.3- Aşağıdaki integral denklem veriliyor,

$$\phi(x) = 1 + \lambda \int_{-\infty}^{\infty} e^{-(x-y)^2} \phi(y) dy \quad -\infty \leq x \leq \infty \quad (1)$$

a) Denklemini yineleme (iteration) yöntemi ile çözünüz. b) λ için bir kısıtlama var mıdır? Varsa

tartışınız. Not: $I = \int_{-\infty}^{\infty} e^{-(ax^2+bx+c)} dx = \sqrt{\frac{\pi}{a}} e^{(b^2-4ac)/4a}$